

SKOLFS 2000:152

Utkom från trycket den 21 juli 2000

Senaste lydelse av Skolverkets föreskrifter om kursplan i svenska att användas vid kompletterande undervisning för svenska elever i utlandet

2000-07-05

Skolverket föreskriver med stöd av 34 § förordningen (1994:519) om statsbidrag till utbildning av utlandssvenska barn och ungdomar att den kursplan som framgår av bilagan till dessa föreskrifter skall användas vid kompletterande undervisning enligt 33 § nämnda förordning.

Bilaga

Svenska

Kursplan att användas vid kompletterande undervisning för svenska elever i utlandet

Syfte

Utbildningen i ämnet svenska syftar till att ge eleverna möjligheter att använda och utveckla sin förmåga att tala, lyssna, se, läsa och skriva samt att uppleva och lära av skönlitteratur, film och teater. Modersmålet har stor betydelse för elevernas fortsatta liv och verksamhet. Det är därför den kompletterande utbildningens uppdrag att skapa goda möjligheter för elevernas språkutveckling. Den kompletterande utbildningen i svenska syftar till att ge svenska elever som vistas utomlands möjlighet att bli aktivt två- eller flerspråkiga, där svenska utgör ett av språken. Syftet är även att vidmakthålla och vidareutveckla sådana kunskaper i svenska som underlättar för eleven att komma tillbaka till Sverige.

Språket och litteraturen har stor betydelse för den personliga identiteten och den kompletterande utbildningen i svenska syftar till att stärka elevernas uppfattning om sin identitet och kulturtillhörighet och främja elevernas förmåga att tala och skriva väl samt med förståelse respektera andras sätt att uttrycka sig i tal och skrift.

Språket är ett medel för kommunikation, för att utveckla en människas förmåga att tänka och lära. Språket växer fram i samspel mellan människor. Att i tal och skrift kunna använda sitt språk är en förutsättning för att aktivt delta i samhällslivet, och det är därför den kompletterande utbildningens viktigaste uppgift att skapa goda möjligheter för elevernas språkutveckling.

Kultur och språk är ouplösligt förenade med varandra. I språket finns ett lands historia och kulturella identitet. Språket speglar också den mångfald av kulturer som berikar samhället och formar gemensamma kulturella identiteter. Skönlitteratur, film och teater bär en del av det arvet och förmedlar kunskaper och värderingar. Undervisningen har ett ansvar för att lyfta fram detta och låta olika upplevelser och åsikter mötas. Svenskämnet syftar till att stärka elevernas kulturella identitet och förståelse för människor med olika bakgrund.

Mål att sträva mot

I undervisningen i kompletterande svenska i utlandet skall strävan vara att eleven utvecklar sin fantasi och lust att lära genom att läsa litteratur samt gärna läser på egen hand och av eget intresse,
utvecklar sin fantasi och lust att skapa med hjälp av språket, både individuellt och i samarbete med andra,
utvecklar sin språkliga förmåga för att förstå och kunna uttrycka sig i tal och skrift i många olika språkliga sammanhang,
utvecklar sitt ordförråd och sin begreppsbyggnad,

utvecklar sin förmåga att i samtal med andra uttrycka de känslor och de tankar litteraturen väcker, får möjligheter att komma i kontakt med svenskt kulturarv såsom sånger, traditioner, geografi, historia och litteratur,

får möjligheter till inblick i vad som händer i Sverige av idag.

I undervisningen i kompletterande svenska i utlandet skall strävan vara att eleven som siktar på kunskaper motsvarande svensk grundskola dessutom

utvecklar en språklig säkerhet i tal och skrift och kan, vill och vågar uttrycka sig i många olika sammanhang samt genom skrivandet och talet erövrar medel för tänkande, lärande, kontakt och påverkan för liv i och fortsatta studier i Sverige eller i ett annat land,

genom eget skrivande fördjupar sin insikt i grundläggande mönster och grammatiska strukturer i språket samt utvecklar sin förmåga att tillämpa skriftspråkets normer i olika sammanhang,

utvecklar sin förmåga att bearbeta sina texter utifrån egen värdering och andras råd,

utvecklar sin förmåga att läsa, förstå, tolka och uppleva texter av olika slag och att anpassa läsningen och arbetet med texten till dess syfte och karaktär,

stiftar bekantskap med centrala författarskap i Sverige,

tillägnar sig kunskaper om det svenska språket, dess ständigt pågående utveckling, dess

uppbyggnad, ursprung och historia samt utvecklar förståelse för varför människor skriver och talar olika,

får möjligheter att uppleva det svenska språket genom etermedier, tidningar och film.

I undervisningen i kompletterande svenska i utlandet skall strävan vara att eleven som siktar på kunskaper motsvarande svensk gymnasieskola dessutom

förstår språkets betydelse för identiteten och utvecklar förmågan att förstå sig själv och andra i ett kulturellt och historiskt sammanhang,

får möjlighet att utveckla en beläsenhet i centrala svenska verk och tillägna sig kunskap om författarskap, epoker och idéströmningar från olika tider,

genom olika texter och medier blir förtrogen med grundläggande demokratiska, humanistiska och etiska värden men också medveten om destruktiva krafter att reagera emot,

fördjupar sina kunskaper om språkets liv, utveckling och roll i samhället,

fördjupar i arbetet med texter sin förståelse för människor och levnadsförhållanden såväl i Sverige som i det land där eleven bor.

Ämnets karaktär och uppbyggnad

Litteraturläsning, skrivande och samtal kring elevens erfarenheter skall vara basen för det språkutvecklande arbetet i kompletterande undervisning i svenska. Elevernas behov av att använda språket för reflektion och tänkande och för att bygga upp sin identitet och kulturkompetens skall vara utgångspunkt.

Ämnet svenska kan inte delas upp i moment som bygger på varandra i en given turordning. Det går inte att hitta en jämnt växande utveckling genom skolåren som innebär att de små barnen berättar och beskriver, medan de äldre kan se sammanhang, utreda och argumentera. Redan det lilla barnet argumenterar och diskuterar, och tonåringen har inte upphört att berätta och fantisera, men de gör det på olika sätt.

Språkutveckling innebär att elevernas begreppsvärld vidgas. Inom modersmålet ryms ett speciellt ansvar för elevernas språkliga utveckling, vilket innebär ökad säkerhet att använda språket uttrycksfullt och tydligt i både tal och skrift och ökad förmåga att förstå och tillgodogöra sig litteratur.

Arbetet med språket och litteraturen skapar möjligheter att tillgodose elevernas behov att uttrycka vad de känner och tänker. Det ger gemensamma upplevelser att fundera över och tala om. Det ger kunskaper om det svenska språket och kulturarvet och om vår omvärld. Att tillägna sig och bearbeta texter behöver inte alltid innebära läsning utan även avlyssning, rollspel, film, video och bildstudium. Ett vidgat textbegrepp innefattar förutom skrivna och talade texter även bilder.

Språket och litteraturen är således ämnets centrala innehåll och en källa till kunskap om världen runt omkring oss.

Språket, i såväl tal som skrift, är en väg till kunskap och av grundläggande betydelse för lärandet.

Med hjälp av språket erövrar eleverna nya begrepp och lär sig se sammanhang, tänka logiskt, granska kritiskt och värdera. Deras förmåga att reflektera och att förstå omvärlden växer.

Språket utvecklas i ett socialt samspel med andra. Redan som fyraåring har barnet stor praktisk erfarenhet av hela det komplicerade system som språket utgör. Barn kan exempelvis tidigt förstå att orden har olika stilvalör och passar olika bra i olika sammanhang. De förstår så komplicerade sammanhang som hur nutid, förfluten tid och framtid uttrycks i språket. För att gå vidare i sin språkutveckling kan eleverna utifrån sina erfarenheter få möjligheter att upptäcka de kunskaper de själva har om språket och med lärarens hjälp och i samarbete med varandra lära sig om språkets uppbyggnad och system. Utifrån sina olika erfarenheter kan de också gemensamt bygga upp kunskap om hur språket fungerar i samspel mellan människor och därigenom få perspektiv på sin egen språkförmåga.

När eleverna använder sitt språk – talar, läser, skriver och tänker – i meningsfulla sammanhang kan de utveckla goda språkfärdigheter. Genom att använda språket lär sig eleverna att behärska situationer som ställer olika språkliga krav på t.ex. formell korrekthet, utförlighet eller inlevelse. Kunskaper om språkets struktur och uppbyggnad och om hur språket historiskt har utvecklats tillför språkutvecklingen andra dimensioner och fördjupar förståelsen. Språket byggs upp och utvecklas i ett ständigt växelspel mellan kunskapen om hur man själv använder språket och nya kunskaper om språket.

Litteraturen innefattar med ett vidgat textbegrepp också film och teater.

Skönlitteraturen öppnar nya världar och förmedlar upplevelser av spänning, humor, tragik och glädje. Skönlitteraturen hjälper människan att förstå sig själv och världen och bidrar till att forma identiteten. Skönlitteratur ger möjligheter till empati och förståelse för andra och för det som är annorlunda. Därigenom kan motbilder formas till exempelvis rasism, extremism, stereotyper, könsroller och odemokratiska förhållanden. När ungdomar möter skönlitteraturen innebär det också möjligheter för dem att tillägna sig litterära mönster och förebilder för det egna skrivandet.

Skönlitteratur ger kunskaper om barns, kvinnors och mäns livsvillkor under olika tider och i olika länder. Litteraturen ger också perspektiv på det nära och vardagliga. Såväl det gemensamma utbytet som den individuella erfarenheten vid arbetet kring litteraturen hjälper eleverna att få svar på de stora livsfrågorna.

Goda språkfärdigheter får eleverna när de i meningsfulla sammanhang och kring ett meningsfullt innehåll använder sitt språk för att samtala, läsa, skriva, se och lyssna. Eleverna skall få möta olika slag av litteratur, såväl barn- och ungdomslitteratur som vuxenlitteratur.

Eleverna skall dessutom få kunskaper om sin kulturella bakgrund: traditioner, geografi, historia, litteratur och muntlig tradition. Även nutida samhällsförhållanden och aktuella händelser hör till de väsentliga kunskaperna. Genom att eleverna kan göra jämförelser mellan kultur och förhållanden i Sverige och det land de befinner sig i, kan de bättre förstå sin situation och öka sin interkulturella förståelse.

Mål för elever som inte avser att fortsätta sina studier i Sverige

kunna i vardagliga sammanhang läsa och samtala om texter av olika slag

kunna uttrycka erfarenheter, känslor och åsikter i tal och skrift

känna till förhållanden och traditioner i Sverige både vad avser modern tid och äldre tider.

Mål som skall ha uppnåtts i slutet av det som motsvarar femte skolåret i svensk grundskola

Eleven skall

kunna läsa med flyt både högt och tyst och uppfatta skeenden och budskap i böcker och saklitteratur skrivna för barn och ungdom, kunna samtala om läsningens upplevelser samt reflektera över texter,
kunna producera texter med olika syften som redskap för lärande och kommunikation,
kunna muntligt berätta och redogöra för något så att innehållet blir begripligt och levande,
kunna tillämpa de vanligaste reglerna för skriftspråket och de vanligaste reglerna för stavning samt kunna använda ordlista.

Mål som skall ha uppnåtts i slutet av det som motsvarar nionde året i svensk skola

aktivt kunna delta i samtal och diskussioner och sätta sig in i andras tankar samt kunna redovisa ett arbete muntligt så att innehållet framgår och är begripligt,
kunna läsa till åldern avpassad skönlitteratur från Sverige samt saklitteratur och tidningstext om allmänna ämnen, kunna återge innehållet sammanhängande samt kunna reflektera över det,
kunna läsa, reflektera över och sätta in i ett sammanhang några svenska skönlitterära verk och författarskap med betydelse för människors sätt att leva och tänka,
kunna skriva olika sorters texter så att innehållet framgår tydligt samt tillämpa skriftspråkets normer,
ha kunskaper om språket som gör det möjligt att göra iakttagelser av eget och andras språkbruk,
ha kunskap om Sveriges geografi, historia, religion, kulturtradition, samhällsskick och livsvillkor.

Mål som dessutom skall ha uppnåtts i slutet av det som motsvarar det tolfte året, dvs. i slutet av ett av gymnasieskolans program

Eleven skall

kunna förmedla egna och andras tankar i tal och skrift, göra sammanställningar och utredningar samt dra slutsatser och föra fram argument, så att innehåll och budskap blir tydliga och anpassade till målgrupp och syfte,
ha utvecklat skrivandet som ett medel för tänkande och lärande och som ett redskap i kommande studier och arbetsliv,
ha kunskap om och använda sig av grundläggande regler för språkets bruk och byggnad,
ha tillägnat sig och ha kunskap om centrala svenska och nordiska verk och författarskap från olika tider och epoker,
kunna göra iakttagelser av och diskutera språkliga skillnader som exempelvis kan bero på ålder, kön, yrke, uppväxtort och bostadsort,
känna till några väsentliga drag i hur det svenska språket har utvecklats från äldsta tider till våra dagar.

Dessa föreskrifter träder i kraft den 15 augusti 2000.

KERSTIN MATTSSON

Lisbeth Rudemo